

Paliskunnan aitaamisvelvollisuus. Vapaa-ajan asunto. Puutarha. Poro.

POROVAHINKOLAUTAKUNTA

Asianumero 5007/00.01.06.03.00/2021

Lausunnon antopäivä: 22.9.2021

Lautakunta katsoi, että vapaa-ajan kiinteistöllä oleva tavanomainen kotipuutarha oli poronhoitolaissa tarkoitettu puutarha. Koska paliskunnalla oli ensisijainen vastuu puutarhalle aiheutuvien vahinkojen torjumisesta, aitaamisvelvollisuutta ei poistanut pelkästään se, että kiinteistönomistaja oli itse aidannut osan puutarhastaan. Lautakunta arvioi, että puutarhan aitaaminen oli tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että aidan rakentamiskustannukset olivat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Sen sijaan velvollisuutta pihamaan aitaamiseen ei ollut, koska poronhoitolaissa tarkoitettu pihamaahan liittyvä porojen hoito- ja aitaamisvelvollisuus koskee vain vakinaisten mutta ei vapaa-ajan asuntojen pihvoja.

Lausuntopyyntö

Kiinteistönomistaja on pyytänyt porovahinkolautakunnalta lausuntoa vapaa-ajan kiinteistöä koskevasta paliskunnan aitaamisvelvollisuudesta. Porot aiheuttivat heidän kiinteistölleen haittaa päivittäin. Piha- ja puutarha-alueella oli koristekasveja, kukkaistutuksia, hedelmäpuita ja marjapensaita sekä kasvimaita. Porot rajoittivat kiinteistön piha-alueen käyttöä, aiheuttivat vaaratilanteita, vahingoittivat istutuksia ja kasveja sekä sotkivat ulosteilla pihamaata ja ulkorakennuksia. Kiinteistön vajaan hehtaarin koko pihapiiri tuli aidata.

Paliskunnan vastine

Paliskunta on katsonut, että poronhoitolain mukaan sillä ei ollut velvollisuutta aidata vapaa-ajan kiinteistöä edes osaksi. Paliskunnan aitaamisvelvollisuus ulottui ainoastaan sellaisiin viljelyksiin, joilla oli maanomistajalle huomattava taloudellinen merkitys. Mikä tahansa puutarha tai istutus ei tullut aidattavaksi. Käsittelypyynnössä kuvatut kukkaistutukset ja yksittäiset hyötykasvit eivät olleet poronhoitolaissa tarkoitettu puutarha. Aitaaminen oli vahinkojen estämiseksi tarpeetonta ja siitä aiheutuvat rakentamiskustannukset olivat kohtuuttomat aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn nähden. Yleinen käytäntö poronhoitoalueella oli, että vapaa-ajan asunnon omistajat rakentavat itse halutessaan aidan kiinteistönsä ympärille. Viimeisen kolmen vuoden aikana paliskunnalle ei ollut ilmoitettu kyseisellä kiinteistöllä oleskelevista poroista eikä korvausvaatimuksiakaan ollut esitetty.

POROVAHINKOLAUTAKUNNAN LAUSUNTO

Asiassa saatu selvitys

Kiinteistöllä 24.8.2021 toimitetussa katselmuksessa todettiin muun ohella, että aidattavaksi vaadittu alue oli vajaan hehtaarin kokoinen sisältäen kiinteistölle johtavan tien puomilta saakka ja pihapiirin, johon kuuluu entinen asuinrakennus, piharakennuksia ja nurmikot. Kiinteistöllä ei enää asuttu vakituisesti.

Pihapiirissä oli muun ohella kukkaistutuksia, hedelmäpuita, pensaita ja kasvimaita. Nämä oli kiinteistönomistajan toimesta suojattu poroilta nauhoilla tai verkoilla tai aidattu verkkoaidalla. Kiinteistönomistajan mukaan noin 1,5 metrin pituinen luumupuun taimi istutettiin porojen vahingoittaman tilalle. Osapuolet olivat yksimieliset siitä, että puheena olevalla kiinteistöllä liikkui poroja.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko paliskunta velvollinen kustannuksellaan rakentamaan aidan puheena olevalle vapaa-ajan kiinteistölle, joka sijaitsee muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella. Tämän kysymyksen selvittämiseksi on esikysymyksenä ratkaistava, onko kyseisellä kiinteistöllä poronhoitolaissa tarkoitettu puutarha.

Sovellettavat säännökset

Poronhoitolain (848/1990) 31 §:n 1 momentin mukaan poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse viljelyksille ilman maanomistajan, taikka silloin kun hallintaoikeus kuuluu muulle kuin maanomistajalle, haltijan lupaa eivätkä aiheuta vahinkoa metsänuudistusaloilla oleville taimikoille tai muutoinkaan aiheuta tarpeettomasti vahinkoa maa- tai metsätaloudelle. Muualla kuin saamelaisvaltuuskunnasta annetun asetuksen (824/73) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettulla saamelaiden kotiseutualueella poroja on lisäksi hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetuille alueille.

Poronhoitolain 32 §:n 1 momentin (1135/2020) mukaan paliskunta on velvollinen rakentamaan aidan, muun laitteen tai rakennelman (aitaaminen) viljelysten ja muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella myös puutarhojen, vakinaisten asuntojen pihojen ja muiden erityiseen käyttöön otettujen alueiden suojaamiseksi poroilta. Aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Voimassa olevan poronhoitolain 32 §:n 1 momentin ja aitaamisvelvollisuuden osalta samansisältöisenä voimassa olleen alkuperäisen lainkohdan esitöissä (HE 152/2020 vp. ja HE 244/1989 vp.) aitaamisvelvollisuuden edellytyksiä ei ole tarkemmin perusteltu.

Saamelaiden kotiseutualueella tarkoitetaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta (asetus saamelaisvaltuuskunnasta 1 § 3 momentti).

Asian arviointi

Poronhoitolain 31 §:n 1 momentin ja 32 §:n 1 momentin sanamuodon mukaan pihamaahan liittyvä porojen hoito- ja aitaamisvelvollisuus koskee vain vakinaisten mutta ei vapaa-ajan asuntojen pihoja. Koska kiinteistöllä ei asuta vakinaisesti, paliskunnalla ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta aidata pihaa. Puutarhan osalta tällaista kiinteistön käyttötarkoitukseen liittyvää rajoitusta laissa ei ole.

Poronhoitolaissa tai sen esitöissä ei ole määritelty sitä, mitä puutarhalla tarkoitetaan. Sanan merkitysisältöä on siten tulkittava sen yleiskielisen merkityksen mukaisesti. Yleiskielessä puutarha tarkoittaa hyöty- ja koristekasvien, varsinkin hedelmäpuiden, marjapensaiden tai kukkien viljelyaluetta. Puutarhat sijaitsevat usein asuinrakennuksen välittömässä läheisyydessä mutta sellainen voi olla myös asuinrakennuksesta erillään. Lautakunnan käsityksen mukaan aitaamisvelvollisuuden kannalta oikeudellista merkitystä ei ole sillä, missä puutarha sijaitsee.

Edellä todetuvin tavoin kiinteistön pihapiirissä on erilaisia kukkaistutuksia, pensaita ja hedelmäpuita sekä toisistaan erillisiä kasvimaita. Lautakunnan arvion mukaan varsinaisen viljelyalueen kokonaispinta-ala on tällä hetkellä noin 0,15 hehtaaria, mikä vastaa kooltaan ainakin tavanomaista kotipuutarhaa. Oikeuskäytännössä on vahvistettu, että viljelyalueen katsominen poronhoitolain tarkoittamaksi puutarhaksi ei edellytä sitä, että alue tuottaisi taloudellista hyötyä (Rovaniemen hovioikeus 24.8.2004 nro 640, dnro S 04/710). Lautakunnan katselmushavaintojen perusteella kiinteistöllä oleva kotipuutarha on poronhoitolaissa tarkoitettu puutarha.

Paliskunnan aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on aina lisäksi se, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Puutarhan eri osat ja yksittäiset kasvit on kiinteistönomistajan toimesta aidattu verkkoaidalla ja nauhoilla, suojattu muutoin tai siirretty väliaikaisesti suojaan vahinkojen torjumiseksi. Nämäkään toimet eivät kiinteistönomistajan ilmoituksen mukaan ole täysin estäneet porojen puutarhalle aiheuttamia vahinkoja. Joka tapauksessa vahingoilta suojautuminen on edellyttänyt kiinteistönomistajalta usein toistuvia toimenpiteitä ja aiheuttanut myös haittaa kiinteistön vapaalle käytölle.

Poronhoitolain säännökset porojen hoitamisesta, aitaamisvelvollisuudesta ja paliskunnan pääsäännön mukainen korvausvastuu porojen aiheuttamista vahingoista ilmentävät periaatetta, jonka mukaan paliskunnalla on ensisijainen vastuu puutarhalle aiheutuvien vahinkojen torjumisesta. Tämän vuoksi paliskunnan aitaamisvelvollisuutta ei poista pelkästään se, että kiinteistönomistaja omatoimisesti pyrkii estämään tai rajoittamaan vahinkoja, mikäli vahingot tämän vuoksi jäävät vähäisiksi tai kokonaan syntymättä. On selvää, että ilman kiinteistönomistajan omalla kustannuksellaan suorittamia toimenpiteitä porot olisivat aiheuttaneet huomattavaa vahinkoa puutarhalle. Suoritetut toimenpiteet myös ilmentävät sitä, että poroja ei ole hoidettu siten, etteivät ne pääsisi puutarhaan ja että aitaamista lievemmat toimet eivät ole riittäviä. Kiinteistönomistajan toimista huolimatta puutarhan aitaaminen on siten tässä tapauksessa tarpeen vahinkojen estämiseksi.

Lautakunnan arvion mukaan aidattavan puutarha-alueen pinta-ala ilman pihaksi katsottavaa nurmikkoa on enintään 0,2 hehtaaria. Paliskunnan ilmoittamien aitaamiskustannusten perusteella lasketut alueen aitaamisesta aiheutuvat kustannukset ovat noin 900 euroa. Lautakunnan käsityksen mukaan kyseinen summa kotipuutarhan aitaamisesta on vielä kohtuullinen aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Johtopäätös

Kiinteistönomistajan pyynnöstä paliskunta on poronhoitolain 32 §:n mukaan velvollinen rakentamaan kiinteistölle aidan puutarhan suojaamiseksi poroilta. Aitaamisvelvollisuus ei koske pihaa ja viheralueita, kuten nurmikkoja, joille ei ole istutettu kasveja. Aidattava alue on kuitenkin enintään 0,2 hehtaaria.

Aidassa tulee olla vähintään yksi portti ja mikäli aidattavat alueet ovat erilliset, jokaisessa aitauksessa tulee olla vähintään yksi portti. Aitaaminen tulee suorittaa viimeistään 31.5.2022 mennessä.

Muutoksenhakukielto ja muu lausuma

Lausuntoon ei voi hakea muutosta valittamalla (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 6 §).

Yleisenä tuomioistuimena käräjäoikeus on ensiasteena toimivaltainen antamaan asiassa osapuolia oikeudellisesti sitovan ja ulosottomenettelyssä täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun.

Ratkaisukokoonpano

Lausuntoasian ovat ratkaisseet porovahinkolautakunnan jäsenet Ahti Kontturi, Rauno Kuha ja Harri Peltola.